

TAG

MATHEMATEG BELLACH

UNED 2: YSTADEGAETH BELLACH A

DEUNYDDIAU ASESU ENGHREIFFTIOL

(1 awr 30 munud)

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Yn ogystal â'r papur arholiad hwn, bydd angen:

- llyfryn ateb 12 tudalen;
- Llyfryn Fformiwlâu;
- cyfrifiannell;
- tablau ystadegol (Cyhoeddiadau RND/CBAC).

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du.

Atebwch **bob** cwestiwn.

Rhaid dangos gwaith cyfrifo digonol i egluro'r dull **mathemategol** sy'n cael ei ddefnyddio.

Os nad yw'r lefel o gywirdeb yn cael ei nodi yn y cwestiwn, dylid talgrynnu atebion yn briodol.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Cofiwch fod angen Cymraeg da a chyflwyniad trefnus yn eich atebion.

1. Mae gan yr hapnewidyn X gymedr 14 a gwyriad safonol 5. Mae gan yr hapnewidyn annibynnol Y gymedr 12 a gwyriad safonol 3. Mae'r hapnewidyn W yn cael ei roi gan $W = XY$. Darganfyddwch werth

(a) $E(W)$, [1]

(b) $\text{Var}(W)$. [6]

2. Mae amseroedd aros, T munud, cwsmeriaid mewn Swyddfa Bost leol yn cael eu modelu gan y ffwythiant dwysedd tebygolrwydd canlynol

$$f(t) = \frac{1}{2500}t(100 - t^2) \quad \text{ar gyfer } 0 \leq t \leq 10,$$

$$f(t) = 0 \quad \text{fel arall.}$$

(a) Darganfyddwch yr amser aros cymedrig. [3]

(b) (i) Darganfyddwch ffwythiant dosraniad cronnus $F(t)$, T .

(ii) Darganfyddwch y tebygolrwydd bod cwsmer sydd wedi'i hapddewis yn aros am fwy na 5 munud.

(iii) Darganfyddwch ganolrif yr amser aros. [10]

3. Mae dosbarth o 8 myfyriwr yn sefyll arholiadau Hanes a Daearyddiaeth. Mae'r marciau a gafodd y myfyrwyr hyn i'w gweld isod.

Myfyriwr	A	B	C	D	E	F	G	H
Marc Hanes	73	59	83	49	57	82	67	60
Marc Daearyddiaeth	55	51	58	59	44	66	49	67

(a) Cyfrifwch gyfernod cydberthyniad rhestrol Spearman ar gyfer y set ddata hon. [6]

(b) Trwy hyn darganfyddwch ar lefel arwyddocâd 5%, a oes tystiolaeth o gysylltiad positif rhwng marciau Hanes a marciau Daearyddiaeth. [2]

(c) Esboniwch pam na fyddai wedi bod yn briodol efallai i ddefnyddio cyfernod cydberthyniad lluoswm moment Pearson i brofi cysylltiad gan ddefnyddio'r set ddata hon. [1]

4. Mae disgybl blwyddyn 12 yn dymuno astudio mewn prifysgol yng Nghymru. Am un flwyddyn sydd wedi'i hapddewis rhwng 2000 a 2017, casglodd y disgybl hwn ddata ar gyfer saith prifysgol yng Nghymru o wefan y *Complete University Guide*. Mae'r data ar gyfer y newidynnau:

- 'Safonau mynediad' – cyfartaledd sgôr tariff UCAS myfyrwyr israddedig newydd;
- 'Bodddhad myfyrwyr' – mesur o farn myfyrwyr am ansawdd yr addysgu yn y brifysgol, wedi ei gymryd o'r Arolwg Myfyrwyr Cenedlaethol (macsimwm (uchafswm) o 5);
- 'Rhagolygon graddedigion' – mesur o gyflogadwyedd graddedigion gradd gyntaf mewn prifysgol (macsimwm (uchafswm) o 100);
- 'Ansawdd ymchwil' – mesur o ansawdd y gwaith ymchwil sy'n cael ei wneud yn y brifysgol (macsimwm (uchafswm) o 4).

- (a) Mae cyfernodau cydberthyniad moment lluoswm Pearson, ar gyfer pob pariad o'r pedwar newidyn, i'w gweld yn y tabl isod. Trafodwch y cydberthyniad rhwng rhagolygon graddedigion a'r tri newidyn arall. [2]

Newidyn	Safonau mynediad	Bodddhad myfyrwyr	Rhagolygon graddedigion	Ansawdd ymchwil
Safonau mynediad	1			
Bodddhad myfyrwyr	-0.030	1		
Rhagolygon graddedigion	0.772	0.236	1	
Ansawdd ymchwil	0.866	0.066	0.827	1

- (b) Cyfrifwch hafaliad y llinell atchwel sgwariau lleiaf i ragfynegi 'Safonau mynediad'(y) o 'Ansawdd ymchwil'(x), o wybod y grynodedb hon o ystadegau:

$$\sum x = 22.24, \sum y = 2522, S_{xx} = 1.0542, S_{yy} = 20193.5, S_{xy} = 122.72.$$

[5]

- (c) Mae'r data ar gyfer un o brifysgolion Cymru ar goll. Mae gan y brifysgol ansawdd ymchwil o 3.00. Defnyddiwch eich hafaliad i ragfynegi safon mynediad y brifysgol hon. [2]

5. Mae rheolwraig tîm hoci'n astudio canlyniadau'r tymor diwethaf ac yn cynnig y ddamcaniaeth bod nifer y goliau mae ei thîm hi'n eu sgorio ymhob gêm yn gallu cael ei fodelu gan drosrniad Poisson â chymedr o 2.0. Dyma grynodeb o nifer y goliau a gafodd eu sgorio yn ystod y tymor.

Goliau a gafodd eu sgorio	0	1	2	3	4 neu fwy
Amllder	6	11	15	10	8

- (a) Nodwch ragdybiaethau priodol i gynnal prawf llwyddiant y ffit. [1]
- (b) Gwnewch χ^2 brawf llwyddiant y ffit ar y set ddata hon, gan ddefnyddio lefel arwyddocâd 5% a dewch i gasgliad yn y cyd-destun. [9]
6. Mae cwsmeriaid yn cyrraedd siop mewn modd sy'n golygu bod nifer y rhai sy'n cyrraedd yn ystod cyfwng amser o t munud yn dilyn dosraniad Poisson, cymedr $0.5t$.
- (a) Darganfyddwch y tebygolrwydd bod 5 cwsmer yn union yn cyrraedd rhwng 11 a.m. a 11.15 a.m. [3]
- (b) Mae cwsmer yn cyrraedd am 11 a.m. yn union
- (i) Gadewch i'r cwsmer nesaf gyrraedd am T munud wedi 11 a.m. Dangoswch fod
- $$P(T > t) = e^{-0.5t}.$$
- (ii) Trwy hyn darganfyddwch ffwythiant dwysedd tebygolrwydd, $f(t)$, T .
- (iii) Trwy hyn, gan roi rheswm, ysgrifennwch gymedr a gwyriad safonol yr amser rhwng cyrraedd cwsmeriaid olynol. [7]

7. Mae Project Rhyngrwyd Canolfan Ymchwil y *Pew* yn cynnig mynediad i ysgolheigion at setiau data crai o'u gwaith ymchwil.

Roedd un o brojectau Canolfan Ymchwil y *Pew* yn sôn am blant yn eu harddegau a thechnoleg. Cafodd hapsampl o deuluoedd Americanaidd eu dewis i gwblhau holiadur. Ar gyfer pob un o'u plant, rhwng 13 a 15 oed ac yn cynnwys yr oedrannau hynny, cafodd rhieni'r teuluoedd eu holi:

A ydych chi'n gwybod cyfrinair eich plentyn i unrhyw un o'u cyfrifon cyfryngau cymdeithasol?

Cafwyd atebion i'r cwestiwn hwn gan 493 o deuluoedd. Mae'r tabl isod yn rhoi crynodeb o'u hatebion.

	Oedran (blynyddoedd)			Cyfanswm
Rhiant yn gwybod cyfrinair	13	14	15	
Ydy	76	75	67	218
Nac ydy	66	103	106	275
Cyfanswm	142	178	173	493

- (a) Bydd prawf arwyddocâd yn cael ei gynnal i weld a oes cysylltiad rhwng rhiant yn gwybod cyfrinair unrhyw un o gyfrifon cyfryngau cymdeithasol eu plentyn ac oedran y plentyn.
- (i) Nodwch yn glir beth yw'r rhagdybiaeth nwl a'r rhagdybiaeth arall.
- (ii) Darganfyddwch y gwerth disgwylidig sydd ar goll o'r tabl isod, gan nodi'n glir sut mae'n cael ei gyfrifo o'r gwerthoedd data sy'n cael eu rhoi yn y tabl uchod.

Gwerthoedd disgwylidig:

	Oedran (blynyddoedd)		
Rhiant yn gwybod cyfrinair	13	14	15
Ydy	62.79	78.71	76.50
Nac ydy		99.29	96.50

- (iii) Cyfrifwch y ddau gyfraniad chi-sgwâr sydd ar goll o'r tabl isod.

Cyfraniadau chi-sgwâr:

	Oedran (blynyddoedd)		
Rhiant yn gwybod cyfrinair	13	14	15
Ydy		0.175	1.180
Nac ydy	2.203		0.935

Dyma'r allbwn a ddaeth o'r pecyn ystadegol a gafodd ei ddefnyddio i gynnal y dadansoddiad:

$$\text{Pearson chi-sgwâr (2)} = 7.409$$

$$\text{gwerth-}p = 0.0305$$

- (iv) Dangoswch sut mae'r graddau rhyddid wedi cael eu cyfrifo ar gyfer yr ystadegyn chi-sgwâr.
- (v) Dehonglwgch yr allbwn a ddaeth o'r prawf ystadegol yn nhermau'r rhagdybiaethau gwreiddiol.

[10]

- (b) Gwnewch sylw ar natur y berthynas y gwnaethoch ei gweld, ar sail y cyfraniadau i'r ystadegyn prawf a gafodd ei gyfrifo yn (a).

[2]